RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS
Keskushallintoyksikkö
Brottspåföljdsmyndighetens Centralförvaltningsenhet

24/090/20154
LAUSUNTO

5.11.2015

Lakivaliokunta
Eduskunta

HE 66/2015 vp laiksi esitutkintalain muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi
Lausunnon antaja: Rikosseuraamuslaitos, Keskushallintoyksikkö
Asiantuntija lakivaliokunnan istunnossa 6.11.2015: Lakimies Katja Đogović

Rikosseuraamuslaitos (Rise) esittää näkökantansa siltä osin, kuin lainmuutosehdotus koskee Risen velvollisuutta tehdä ilmoitus asianomistajalle vangin vapautumisesta ja vankilasta poistumisesta.

Rise on aiemmin lainvalmisteluvaiheessa todennut, ettei ole mahdollista arvioida etukäteen, muinka moni rikosten uhreista pyytää ilmoituksen tekemistä ja millä menetelmällä he pyytävät ilmoituksen toimittamaan. Vuonna 2013 on tuomittu noin 650 ehdotonta vankeutta hallituksen esityksessä tarkoitetuista rikoksista. Ilmoitusvelvollisuuden tarkistaminen ja ilmoittaminen asianomistajalle koskee lain muutoksen voimaan tultua jokaista vankilaa.

Risellä ei ole ollut aiemmin velvollisuutta eikä oikeutta kerätä tietoja rikosten uhreista, asianomistajista. Asianomistajan oikeuksien turvaamiseksi on tärkeää ottaa lainsäädäntöön selkeät säännökset Risen ilmoituksista asinomistajalle: miten Rise saa tiedon asianomistajan pyynnöstä, Risen oikeus käsitellä asianomistajaa koskevia tietoja, asianomistajan tietojen salassa pidettävyys, missä tilanteissa ilmoitus tehdään eli mitä vapautumisella ja vankilasta poistumisella tarkoitetaan.

Hallituksen esityksen mukaan Rise saa tiedon asianomistajan pyynnöstä ja yhteystiedoista tuomioistuimilta joko teknisesti ns. Ritu-järjestelmän kautta tai Oikeusrekisterin kautta manuaalisesti (Vankeuslaki 2:1a §, tutkintavankeuslaki 2:2§). Tämä edellyttää tietojärjestelmämuutoksia sekä Ritussa että vankitietojärjestelmässä (Vati). Risessä työmäärään vaikuttaa olennaisesti, tulevatko tiedot suoraan tietojärjestelmän kautta vai kirjataanko tiedot manuaalityönä. Selkeänä toimivallan kannalta on pidettävä sitä, ettei Rise ottaisi hallituksen esityksessä tarkoitettuja pyyntöjä vastaan suoraan asianomistajilta eikä Rise myöskään tulkitse sitä, onko kyseessä sellainen rikos, jonka asianomistajalla on oikeus hallituksen esityksessä tarkoitettuihin ilmoituksiin vangista.

Edellä todetusta johtuen **Rise ehdottaa selkeyden vuoksi mainittavan laissa, että Risen toimivallassa ja velvollisuutena on ilmoitusten tekeminen asianomistajalle vain niissä tapauksissa, kun Rise on saanut tiedon asianomistajan pyynnöstä ehdotetun vankeuslain 2 luvun 1a § tai tutkintavankeuslain 2 luvun 2 §:n mukaisessa menettelyssä tuomioistuimelta.**

Asianomistajan turvaaminen salassapitosäännöksin ja rekisterin tarkastusoikeuden rajoittamisella on otettu huomioon asianmukaisesti. Asianomistajan tiedot tulevat osaksi valvonta- ja toimintarekisteriä, eikä vangilla olisi tarkastusoikeutta tähän osaan kyseistä rekisteriä (Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa 7 § ja 31 § muut-

Osoite / Adress
Lintulahdenkuja 4 / Fågelviksgränden 4
00530 HELSINKI

Puhelin / Telefon
+358 (0)29 56 88500

Telekopio / Telefax
+358 (0)29 56 65441

Sähköpostiosoite / E-post
kirjaamo.rise@om.fi

taminen). Edelleen lakia muutettaisiin siten, että asianomistajan pyyntö ja yhteystiedot olisivat salassapidettäviä, myös asianosaisasemassa olevalta vangilta (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 11 § ja 24 § muuttaminen).

Laissa on riittävällä tarkkuudella määritelty ne lukuisat tilanteet, joissa Risen on tehtävä ilmoitus asianomistajalle (Vankeuslaki 19:4 §, HE s. 53): vangin vapauttaminen; karkaaminen; luvatta poistuminen; palaamatta jääminen poistumisluvan tai muun luvan määrättynä ajankohtana; rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan (RP-lupa) aikaisin mahdollinen ajankohta; ensimmäinen RP-lupa; valvomattomat tai ilman pantavalvontaa myönnetyt poistumisluvat ennen RP-lupaa; muu ennen RP-luvan ajankohtaa myönnetty poistuminen esim. siviilityö, opintolupa vankilan ulkopuolella.

Hallituksen esityksessä ei ole otettu kantaa siihen, tulisiko asianomistajalle tehdä ilmoitus silloin, kun vanki siirretään toiseen valtioon jatkamaan vankeusrangaistuksen suorittamista tuossa valtiossa.

Rise ehdottaa lakia muutettavan siten, että Rise ilmoittaisi asianomistajalle vankeuslain 19 luvun 4 § 2 momentissa lueteltujen tilanteiden lisäksi myös vangin siirtymisestä toiseen valtioon silloin, kun vankeusrangaistuksen täytäntöönpano siirtyy jatkettavaksi tuossa valtiossa. Vangin siirryttyä toiseen valtioon Risellä ei ole enää tietoa eikä siis tosiasiallista mahdollisuutta ilmoittaa asianomistajalle vangin vapautumisesta tai vankilasta poistumisesta.

Laki on suunniteltu tulevan voimaan 1.1.2016. Uusien toimintatapojen ohjeistaminen ja opastaminen sekä muut hallinnolliset toimet on tehtävä lain voimaantuloon mennessä. Valmisteluaika lainmuutoksista johtuvien tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseksi on liian lyhyt. Erityisesti asianomistajan pyynnön olemassa olon salassa pidettävyys ja tästä johtuva kielto vangin oikeuteen tarkastaa rekisteritietoja näiltä osin edellyttävät merkittäviä muutoksia Vatiin. Ritun ja Vatin yhteensovittamisen osalta Rise ei voi yksin vaikuttaa aikatauluun. Ilman Vatiin tehtäviä muutoksia ei ole käytännössä mahdollista, että toimivaltaiset Risen virkamiehet saisivat tiedon kaikista niistä asianomistajista, jotka tiedon haluavat. Ja että asianomistajan tieto olisi yhdistettävissä siihen, ehkä myöhemmässä vaiheessa, vankilaan vasta tulevaan vankiin, kenestä ilmoitukset vapautumisen ja vankilasta poistumisen osalta pitäisi tehdä.

Rise ehdottaa, että laki tulisi voimaan Riseä koskevin osin 1.7.2016. Tuohon mennessä voidaan arvioida kohtuudella saatavan Risen Vatin tietojärjestämämuutokset toteutettua ja samalla henkilökunta ohjeistettua ja koulutettua asian hoitamiseen.

Muilta osin Risellä ei ole sisällöllisiä ehdotuksia hallituksen esitykseen 66/2015.

Lakimies

Katja Đogović

Osoite / Address
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin / Tel
+358 (0)29 56 88500

Telekopio / Fax
+358 (0)29 56 65441

Sähköpostiosoite / E-mail
kirjaamo.rise@om.fi